

TERMAL TURİZM ARAŞTIRMALARI: BİR LİTERATÜR ANALİZİ

Prof. Dr. Nuray Selma Özdipçiner
Pamukkale Üniversitesi, Turizm fakültesi
E-mail: ozdipciner@pau.edu.tr

Doç. Dr. Seher Arğun
Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sosyal Bilimler MYO
E-mail: ceyslans@pau.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, termal turizm endüstrisi ile ilgili araştırmaları belirleme, değerlendirme ve yorumlama aracı olarak literatürün sistematik bir incelemesi sunulmakta ve termal turizm konularındaki değişiklikler tartışılarak termal turizm endüstrisi için çıkarımlar yapılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Google Akademik üzerinden “termal turizm” anahtar kelimesi ile yapılan araştırmada, 5N-1K çerçevesinde 24 makale değerlendirmeye uygun bulunmuştur. Makaleler nitel analiz yöntemi ile belge analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bu inceleme 2010 yılı sonrasını kapsamaktadır. Bulgular, en çok pazarlama alanında eser verildiğini, araştırmaların yıllar itibarıyla arttığını, ağırlıklı olarak derleme çalışmalarının benimsendiği ortaya koymuştur. Ayrıca nicel araştırmaların yanı sıra nitel olanların arttığı da belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Termal turizm, literatür analizi, bibliyografi.*

THERMAL TOURISM RESEARCH: A LITERATURE ANALYSIS

Abstract

In this study, a systematic review of the literature is presented as a means of identifying, evaluating and interpreting research related to the thermal tourism industry, and inferences are made for the thermal tourism industry by discussing the changes in thermal tourism issues. For this purpose, in the research conducted with the keyword "thermal tourism" on Google Scholar, 24 articles were found suitable for evaluation within the framework of 5W-1K. This review covers the period after 2010. Findings revealed that most of the works were written in the field of marketing, the researches increased over the years, and mostly compilation studies were adopted. In addition, it has been determined that qualitative studies have increased as well as quantitative studies.

Keywords: *Thermal tourism, literature analysis, bibliography.*

Giriş

Termal turizm, sıcak kaynak sularının tedavi veya rekreasyonel amaçla kullanımı olarak, son yıllarda özellikle yeraltından çıkan sıcak sulara sahip destinasyonlarda oldukça önemli olan bir turizm türüdür. Alternatif turizm çeşitlerinden biri olarak da adlandırabileceğimiz termal turizm, öncelikle doğal kaynaklar temelinde gelişim göstermektedir. Antik çağlardan beri termal su kaynaklarının insan sağlığı açısından değeri bilindiği için insanlar, hem tatil hem de tedavi ihtiyaçlarını bu bağlamda giderebilmektedir. 2017 yılı itibarıyla dünya çapında yaklaşık 100 milyar dolarlık bir paya ulaşmış olan sağlık turizmi içerisinde pek çok ülke rekabet gücünü arttırmak istemektedir (Şengül ve Bulut, 2019: 55). Termal turizm, termal suların bulunduğu bölgelerde çevre ve iklim faktörleri ile birlikte,

insan sağlığına olumlu katkılar sağlamak amacıyla, doktor denetiminde gerçekleştirilen, termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli tırdeki yşntemlerin yanında iklim kşrş, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kşr uygulamalarının yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen bir turizm tırş olarak tanımlanabilir (<https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23592/turkiyede-termal-saglik-turizmi.html>, erişim tarihi 21.06.2022).

Yşntem

Google Akademik'te "termal turizm" anahtar kelimesi ile yapılan araştırmada önce 2010 yılından gşnşmşze kadar makaleler araştırılmak istenmiş sadece 53 adet makale bulunmuştur.

Elde edilen makaleler 5N, 1K tekniği ile analiz edilmiştir. Kim, Nerede, Ne zaman, Niçin, Nasıl sorularına yanıt aranmıştır. Kim sorusu yazarlara, Nerede sorusu yayım yerine, Niçin sorusu konuya, Nasıl sorusu ise araştırma yşntemine dair bilgi elde edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca araştırmanın yapıldığı destinasyon ilave edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. İncelenen Makalelerin Yerli/Yabancı Dağılımı

Kim	Makale Sayısı
Yerli	13
Yabancı	11
Toplam	24

Makalelerin kim tarafından yazıldığına ilişkin analiz yerli ve yabancı ve karma olmak şzere sınıflandırılmıştır. Ancak karma araştırma olmadığından tabloya yansıtılmamıştır. Bu sınıflamaya gşre makalelerin birbirine yakın dağılım gşsterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. İncelenen Makalelerin Yıllara Gşre Dağılımı

Yıllar	Makale Sayısı
2013	1
2014	1
2015	1
2016	3
2017	1
2018	4

2019	2
2020	6
2021	5
Toplam	24

Makaleler incelendiğinde termal konulu makalelerin 2020 yılında en üst düzeye ulaştığı belirlenmiştir. Bu seviyeye en yakın 2021 yılı olmuştur. Aslında termal turizm, araştırmacıların önemli derecede üzerinde durduğu ve pek çok yayın yaptığı alanlardan biridir. Bu durum genel turizm makaleleri içinde termal turizmin bir ifade olarak yer alması ama doğrudan bu konu üzerinde çalışılmaması ya da Google akademik üzerinde yeterli sayıda makale olmadığı düşüncesi ile açıklanabilir.

Tablo 3: İncelenen Makalelerin Konulara Göre Dağılımı

Genel Tema	Alt tema	Makale Sayısı
Demografi	Demografik yapı	1
İşletme	Otel kuruluş yeri seçimi	1
Yenilik	İnovasyon ve girişimcilik, İnovasyon	4
Türkiye	Türk turizmi ve Türkiye’de sağlık turizmi	4
Pazarlama	Motivasyon, destinasyon seçimi, destinasyon geliştirme modeli, Şikayet, hizmet kalitesi, termal çekiciliği, Web siteleri, Markalama,	8
Yönetim	Sağlık turizminde yönetici motivasyonları, Kurumsal performans	2
Etik	Etik	1
Çevre	Peyzaj	1
Pandemi	Covid 19	1
Turizmde çeşitlilik	Jeo turizm	1

Neden ve niçin sorularının karşılığı ana temaların ve alt temaların ortaya çıkmasına imkan vermiştir. Bu kapsamda Termal turizm alanındaki makaleler konu olarak geçtiğimiz on yılda ciddi bir çeşitlilik gösterirken, temel yığılmanın pazarlama konusunda olduğu, inovasyon ve Türkiye konularının onu takip ettiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: İncelenen Makalelerin Yıllara ve Konulara Göre Dağılımı

Yıllar	Konular
2013	Yeni Zelanda’nın demografik yapısı ve turizm
2014	Otel kuruluş yeri seçimi

2015	İnovasyon ve girişimcilik
2016	Termal otel şikayetleri, Sağlık, zindelik ve medikal turizm, turizm stratejisi
2017	Yaşlı talassoterapi turistlerinin motivasyonları ve destinasyon seçimi
2018	Türk turizmine genel bir bakış, Termal sular ve yenilikçi tedaviler, Sağlık turizmi kapsamında Kırmızı ile tedavi, Turizm ve İnovasyon ilişkisi
2019	Özel ihtiyaçlara ilişkin hizmet kalitesine ilave edilmesi gereken sosyal boyutların gerekliliği, Türkiye’de sağlık turizmine bir bakış ve öneriler
2020	Sağlık turizminde eğitim, iletişim ve yönetici motivasyonlarının önemi, 21. Yüzyılın İkinci On Yılında Sağlık Turizmi-Uluslararası Hastaların Yeni Küresel Merkezi Olarak Türkiye'nin İncelenmesi, Medikal Turizmin Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi, Kamu hastanelerinin sağlık turizmindeki etik konumu, Turizm ve peyzaj bağlantısı, Kastamonu’nun çekicilikleri
2021	Covid 19'un sağlık turizmine etkisi, Web siteleri üzerinden tanıtım, Kaplıca turizminin markalaştırılması, Termal otellerde kurumsal performans incelemesi, Jeoturizm için jeolojik alanların korunması, termal destinasyon geliştirmeye yönelik bir modelin yapısal bileşenlerinin tutarlılığı

Makalelerin yıllara ve konulara göre dağılımı incelendiğinde 2017’ye kadar daha genel konuların incelendiği, o yıllardan sonra ise araştırmacıların daha özel konulara eğildiği tespit edilmiştir. 2018 yılı yenilik konularının en çok ele alındığı yıl olmuştur. Son yılda ise doğal olarak pandemi üzerinde durulmuş, ayrıca pazarlama yönetim, destinasyon yönetimi ve turizm çeşitliliğine ilişkin bir dağılım oluşmuştur. İncelenen makalelerde konular çok çeşitlilik göstermiş, 2018 hariç yıllara göre yoğunlaşma olan başka bir tema tespit edilememiştir.

Tablo 5: İncelenen Makalelerin Yıllar ve Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Yıllar	Araştırma Yöntemi
2013	Derleme
2014	Nicel
2015	Derleme
2016	Nitel, Derleme
2017	Nicel
2018	Derleme
2019	Derleme
2020	Nicel, Nitel, Derleme, Bibliyometrik ve içerik analizleri
2021	Nitel, Nicel

Makalelerin yıllar ve araştırma yöntemine göre dağılımı incelendiğinde yıllar bazında bir farklılık görülmemiştir. Nicel çalışmalarla birlikte nitel çalışmaların da olduğu ve hatta nitel olanların daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durum araştırma paradigmalarına uygun bir sonuçtur. Burada dikkat edilecek temel husus termal turizm konusundaki derleme çalışmalarının fazlalığıdır.

Tablo 6: İncelenen Makalelerin Yıllar ve Araştırma Destinasyonuna Göre Dağılımı

Yıllar	Destinasyon
2013	Yeni Zelanda
2014	Afyon
2015	
2016	Online, Türkiye
2017	
2018	
2019	
2020	Kosova, Türkiye, İtalya, Kastamonu,
2021	Türkiye, Online, Yunanistan, Tayland

Makalelerin büyük bir kısmının derleme olması nedeniyle belli bir destinasyon üzerindeki çalışma sayısı da azdır. Bunların bir kısmı da online platformlar üzerinden yapılmıştır. Türkiye çalışmaları diğerlerinden fazladır. Bunun nedeni, çalışmanın Google akademik Türkçe sayfalarında yapılmış olmasındandır. Buna rağmen yine de pek çok yabancı makale mevcuttur.

Tablo 7: İncelenen Makalelerin Yıllar, Yayın Yeri ve Index'e Göre Dağılımı

Yıllar	Yayın Yeri	Index
2013	Journal of Vacation	Dergi yok
2014	Tourism and Hospitality Management	Scopus
2015	Tourism Today	Index bilgisi yok
2016	Çankırı Karatekin Üniversitesi Dergisi, Enlightening Tourism: A Pathmaking Journal Journal of Hospitality and Tourism	Ulakbim Ebsco
2017	Current Issues in Tourism	SSCI
2018	Journal of Human Sciences Int. J. Environmental Research and Public Health Turizam	Ulakbim SSCI

	Journal of Tourism Intelligence And Smartness	Copernicus, CIRET, SCIndex – Sırpça Atf Dizin Ulakbim
2019	Sustainability Turan-Sam	SSCI Ulakbim
2020	Acta Universitatis Danubius. Economica Journal of Health Systems and Policies, Journal of Applied Tourism Research, Dergipark Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi Land Business Management Studies: An International Journal	Ebsco, Copernicus, Doaj Ulakbim Ulakbim Ulakbim SSCI Ebscs
2021	Journal of Applied Tourism Research Information Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Geosciences GeoJournal of Tourism and Geosites	Ulakbim Scopus, Esci Ulakbim Scopus, Esci Scopus

Makalelerin Yıllar, Yayın Yeri ve Index'e Göre Dağılımına bakıldığında Ulakbim'in 9 yayın ile ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. SSCI'da 4 yayın ve alan indeksinde 4 yayın bulunmaktadır. Yıllar itibariyle bir farklılaşma ise tespit edilememiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada 2010 yılından günümüze uzanan süreçte Google akademik üzerinde bulunan çalışmaların nasıl geliştiği yönünde bir inceleme yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucu bulunan makale sayısı 53 olup, bunun 24 adedi incelenmiştir. Diğerleri termal turizmle doğrudan ilintili olmadığı için değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Bulgular, araştırmaların yıllar itibariyle arttığını tanıtımdan web sitesine kadar pazarlamanın farklı alanlarındaki konuların termal turizm kapsamında incelendiğini ortaya koymuştur. Şaşırtıcı bir şekilde son yaşadığımız salgına ilişkin tek bir çalışma tespit edilmiştir. Halbuki termal turizm sağlık turizmi içinde önemli bir konu olup pandemi ilişkisi çok yüksek bir alandır. Bu durum araştırmacıların da bu dönemde termal turizm çalışmaktan çekinmiş olabileceğine işaret etmektedir. Yıl bazında yoğunlaşma ise 2018 yılındaki yenilik çalışmalarındadır. Bunun dışında belirgin bir dağılım yoktur.

Araştırmaların bir kısmı nicel, bir kısmı niteldir. Derleme çalışmaları ise oldukça fazladır. Dolayısıyla bu alanda derlemeden çok nitel ve nicel yöntemleri birlikte içeren çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Hatta deneysel çalışmalara da ihtiyaç bulunmaktadır. İncelenen makalelerde Türkiye üzerinde yoğunluk vardır. Yayın yerlerine bakıldığında Ulakbim dokuz yayın ile başı çekmektedir. SSCI ve Scopus'ta da dörder yayın belirlenmiştir. Buradan çıkarılacak sonuç ise etki düzeyi daha yüksek olan yayınlara ihtiyaç olduğudur.

Kaynakça

- Akkuş G. ve Böyükyılmaz S. (2020) Assessment Of The Competitiveness Of Kastamonu Province In Terms Of Core Resources And Attractors From The Perspective Of Hospitality Industry Stakeholders, *Business Management Studies: An International Journal*, Vol:8, Issue:2, 1131-1166, doi:10.15295/bmij.v8i2.1444
- Aydın R., Yılmaz E. (2020), Medikal Turizmin Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi, *Journal of Applied Tourism Research*, Vol:1 Issue:1, 45-52.
- Aylan S., Arpacı Ö. , Celiloğlu F.K. (2016), Bir İnternet Şikâyet Forumundaki Termal Otellere Yönelik Şikâyetlerin İncelenmesi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol:7, Issue:1, 49-68.
- Dürüstkan, S. (2020), Kamu hastanelerinin sağlık turizmindeki etik konumu, *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, Vol:28, Issue: 2, 285-291, <https://doi.org/10.5336/mdethic.2019-71338>
- Emir O, Saraçlı S. (2014), Determination of the thermal hotel location: application of analytic hierarchy process, *Tourism and Hospitality Management*, Vol: 20 No:1 <https://doi.org/10.20867/thm.20.1.6>.
- Erdem B., Gündoğdu İ. (2018), An investigation on kumiss treatment in the context of health tourism: a literature review, *Turizam*, Vol:22, No:3, 107-120.
- Işık C., Akoğul E., Taş S., Uyrun A., Hajiyeve T., Turan B., Dırbo A.H. (2018), Turizm ve İnovasyon İlişkisi: Literatür Taraması, *Journal Of Tourism Intelligence And Smartness*, Vol:1, Issue:2, 34-74.
- Karadeniz O. (2018), A general overview of Turkish tourism, *Journal of Human Sciences*, Vol:15, No:3, 1746-1755.
- Kovaçi I., Tahiri A., Mehmeti I., Thaqi A. (2020), A Brief Overview of Measuring the Effects of Managers' Training, Communication and Motivation and their Impact on Managerial Performance in Health and Hotel Tourism in Kosovo. Case study: Managere's of Centrer of Thermal Tourism and Five Stars Hotel, *Acta Universitatis Danubius. Economica*, Vol:16 Issue:5, 89-100.
- Kurtulmuşoğlu F.B., Esiyok B. (2017), Motivations and destination selection of mature international thalassotherapy tourists, *Current Issues in Tourism*, Vol:20 Issue:7, Taylor & Francis online, <https://doi.org/10.1080/13683500.2016.1170109>.
- Meneghello S. (2020), The Tourism–Landscape Nexus: Assessment and Insights from a Bibliographic Analysis, *Land*, Vol:10, Issue:4, <https://doi.org/10.3390/land10040417>
- Nistoreanu P. ve Aluculesei A.C. (2021), Can Spa Tourism Enhance Water Resources and Turn Them into a National Brand? A Theoretical Review about the Romanian Case, *Information*, Vol:2, Issue:7, <https://doi.org/10.3390/info12070270>

- Obiesie E. (2019), A Review Of Healthcare Tourism In Turkey And Suggestions, TURAN-SAM, Volume:11 Issue:44, 371-375.
- Phuthong T. (2021), Developing a Competitive Model For Health And Well-Being Tourism Destinations In Thailand: Confirmatory Factor Analysis Approach, GeoJournal of Tourism and Geosites, Vol:39, Issue:4, 1439-1449.
- Quintela J. A., Costa C., & Correia, A. G. (2016), Health, wellness and medical tourism: A conceptual approach, Enlightening Tourism. Enlightening Tourism: A Pathmaking Journal, 6(1), 1-18. Disponível no Repositório UPT, <http://hdl.handle.net/11328/2744>.
- Sanz M.F., Ferrandis E.D., Ferrer J.G. (2019), Service Quality Scales and Tourists with Special Needs: A Systematic Review, Sustainability, Vol:11, Issue:14, <https://doi.org/10.3390/su11143844>
- Sarman A. ve Sarman E. (2021), Covid-19 Pandemisinin Sağlık Turizmi Üzerindeki Etkisi, Journal of Applied Tourism Research, Vol:2, Issue:2, 115-124
- Sousa B. (2015), Thermal tourism and the innovation process, Tourism Today Case Studies, pages: 146-156
- Şahin Y. ve Kasap S.S. (2021) Kurumsal Performans: Ulusal Literatür İncelemesi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Vol:4, Issue:2, 83-93, <https://doi.org/10.53410/koufbd.850901>
- Şengül C. ve Hakan Ç. (2020), Healthcare Tourism in Second Decade of 21st Century-A Review of Turkey as the New Global Center for International Patients, Journal of Health Systems and Policies, Vol:2 Issue:1, 56-86
- Şengül H. ve Bulut A. (2019), Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye’de Termal Turizm; Bir Swot Analizi çalışması, Estudam Public Health Journal, 4-1, 55-74.
- Uygun M, Ekiz E. (2016), An overview of health tourism within the context of Turkey's tourism strategy (2023), Journal of Hospitality and Tourism, 14;1, online ISSN 2322-0198, pages 18-26.
- Valeriani F., Margarucci L.M. (2018), Recreational use of spa thermal waters: criticisms and perspectives for innovative treatments, International Journal of Environmental Research and Public Health, Vol:15, Issue:12, <https://doi.org/10.3390/ijerph15122675>
- Yeoman I., Schanzel H., Smith K. (2013), A sclerosis of demography: How ageing populations lead to the incremental decline of New Zealand tourism, Journal of Vacation, Vol:19, Issue:2, <https://doi.org/10.1177%2F1356766712457103>
- Zafeiropoulos G., Drinia H., Antonarakou A., Zouros N. (2021), From geoheritage to geoeducation, geoethics and geotourism: A critical evaluation of the Greek region, Geosciences, Vol:11, Issue:9, <https://doi.org/10.3390/geosciences11090381>
- <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23592/turkiyede-termal-saglik-turizmi.html>, erişim tarihi 21.06.2022